

Antibiotikarbeidet fortsetter – med tannlegene bak rattet

Morten Enersen, Sigurd Høye, Harry-Sam Selikowitz, Tobias D. H. Dahlgren, Cecilie Gjerde Gjengedal og Camilla Hansen Steinum

Bakterier finnes i de fleste miljøer, i og på mennesker og dyr, assosiert til planter, matvarer, jordsmonn og vann. Selv om antibiotikaresistens er et naturlig fenomen hos mikrober og finnes i varierende grad i alle økologiske nisjer hvor det finnes bakterier, er bruk og feilbruk av antibiotika trolig den viktigste drivkraften bak en drastisk økning i forekomst av antibiotikaresistente bakterier i de siste 10-20 årene. Antibiotikaresistens er derfor blitt et økende miljømessig problem globalt (1). Verdens helseorganisasjon (WHO) har av disse grunner antimikrobiell resistens på sin agenda under paraplyen One Health. En-helse-tilnærming er viktig for å vise sammenhengen mellom folkehelse, dyrehelse, plantehelse og miljøtilstand og arbeidet på tvers av de forskjellige sektorene.

Bruk og feilbruk av antibiotika i helsetjenesten er en viktig del av problemkomplekset, og spredningen av antibiotikaresistente bakterier er blitt karakterisert som en pågående pandemi med et betydelig større omfang enn hva koronapandemien hadde. Derfor må fokus og oppmerksomhet på feilbruk av antibiotika, og forskrivning av slike medikamenter opprettholdes og fortsette på ubestemt tid. Uten virksomme antibiotika vil man i fremtiden miste muligheten til å gjennomføre forskjellige avanserte medisinske behandlingsmetoder, fordi kompliserende infeksjoner ikke vil kunne behandles. Selv om vi i Norge og Skandinavia har lavere

forekomst av antibiotikaresistente infeksjoner enn i mange andre deler av verden, viser tall fra Europa at det bare her dør om lag 33 000 personer av disse infeksjonene hvert år. Dette tallet vil øke sterkt frem mot 2050 (1, 2).

Tannhelsetjenesten i Norge har gjennom mange år stått for ca. 4-5 % av all antibiotikaforskrivning, og disse tallene er blitt betraktet som relativt høye sammenlignet med hva som forskrives i resten av primærhelsetjenesten (fastleger, sykehjem) og i spesialisthelsetjenesten. Dessuten ser man at tannlegenes forskrivning av bredspektrede antibiotika også bør reduseres (3).

Den norske tannlegeforening (NTF) ble derfor tidlig involvert i, og har deltatt i antibiotikarbeidet, sammen med norske helsemyndigheter og regjeringen. NTF har en fagkomité for antibiotikabruk og smittevern. Foreningen var også representert i styringsgruppen for «Handlingsplan mot antibiotikaresistens i helsetjenesten» som ble lansert av regjeringen i 2016. Målet i handlingsplanen var å redusere total antibiotikabruk med 30 % fra 2012-nivå til utløpet av 2020 (4). Selv om arbeidet med handlingsplanen og effekten av den anses som vellykket, anerkjenner både myndighetene og fagmiljøene at en kontinuerlig innsats mot antibiotikaresistens er nødvendig. Derfor har regjeringen nylig vedtatt en oppdatert strategi (5), som vil bli fulgt opp med en oppdatert handlingsplan i 2025.

Effekten for tannlegenes antibiotikaforskrivning gjennom fire år viste en betydelig nedgang mot slutten av 2020 sammenlignet med i 2014, der tallene lå på sitt høyeste. En rekke tiltak kan være årsak til nedgangen (omtale i pressen, forelesninger, internasjonalt samarbeid, andre tiltak fra NTF m.m.), men sentralt er likevel «Nasjonal faglig retningslinje for bruk av antibiotika i primærhelsetjenesten» (Antibiotika i primærhelsetjenesten - Helsedirektoratet; Helsedirektoratet.no) der et tannhelsekapittel legger føringer for riktig antibiotikaforskrivning ved kliniske odontologiske problemstillinger. Kapittelet står som egen sykdomsgruppe sammen med andre sentrale medisinske sykdomsgrupper slik som luftveisinfeksjoner, urinveisinfeksjoner og hudinfeksjoner. Helsedirektoratet eier retningslinjen, og det nasjonale kompetansesenteret Antibiotikasenteret for primærmedisin (ASP) ved Avdeling for allmenne

FORFATTERE

Morten Enersen, førsteamanuensis, Institutt for oral biologi, Odontologisk Fakultet, Universitetet i Oslo

Sigurd Høye, Førsteamanuensis, Antibiotikasenteret for primærmedisin, Avdeling for Almenntilleggsmedisin, Universitetet i Oslo.

Harry-Sam Selikowitz, seniorrådgiver, Den norske tannlegeforening

Tobias D. H. Dahlgren, Antibiotikasenteret for primærmedisin, Avdeling for Almenntilleggsmedisin, Universitetet i Oslo

Cecilie Gjerde Gjengedal, førsteamanuensis, Institutt for Klinisk Odontologi, Universitetet i Bergen.

Camilla Hansen Steinum, fagsjef, Den norske tannlegeforening.

disin, Universitetet i Oslo har ansvar for å administrere årlig revisjon av retningslinjen (6).

Gjennom flere år har ASP arbeidet for å gjøre retningslinjen kjent, blant annet via kvalitetsforbedringsprogrammet RAK (Riktigere antibiotikabruk i kommunene), der fastlegene får tilgang til sine individuelle antibiotikarapporter og kan diskutere denne i sin etterutdanningsgruppe.

Denne høsten har ASP og NTF etablert et felles initiativ, delvis etter modell fra RAK. Vi har kalt initiativet *Riktigere antibiotikabruk i tannhelsetjenesten*, med forkortelsen RATT – som en påminnelse om at tannlegestanden også må ha hånden på rattet i antibiotikaarbeidet. Vårt første synlige produkt er en egen tannhelse-kortversjon av antibiotikaretningslinjen. Under NTFs landsmøte i månedsskiftet oktober-november hadde ASP en stand der kortversjonen ble presentert. Standen ble besøkt av mange positive og interesserte tannleger gjennom de tre dagene landsmøtet varte, og det ble distribuert nærmere 1 000 eksemplarer. Til denne utgaven av NTFs Tidende er kortversjonen vedlagt. Vårt håp er at dokumentet vil være en oversiktlig og god hjelp for kolleger over hele landet, og bidra til å gjøre enda bedre kjent det viktige budskapet om kun å forskrive antibiotika på riktige indikasjoner. Med dette vil ASP, NTF, Helsedirektoratet og representanter for de odontologiske læresteder i Norge, sammen med den norske tannlegestand, fortsette arbeidet med å redusere bruken av unødvendig antibiotika fremover, som del av det felles ansvar som er pålagt alle som forskriver antibiotika.

REFERANSER

1. Antibiotikaresistens – kunnskapshull, utfordringer og aktuelle tiltak. Martin Steinbakk og medforfattere. Folkehelseinstituttet, 2014.
2. Antibiotikaresistens er en enda mer alvorlig og langvarig pandemi enn covid-19. Dag Berild og Fredrik Muller. Kronikk, Aftenposten April 2020.
3. NORM/NORM-VET 2021. Usage of Antimicrobial Agents and Occurrence of Antimicrobial Resistance in Norway. Tromsø / Oslo 2022. ISSN:1502-2307 (print) / 1890-9965 (electronic)
4. Handlingsplan mot antibiotikaresistens i helsetjenesten. Helse- og omsorgsdepartementet. Januar 2016.
5. Nasjonal én-helse strategi mot antimikrobiell resistens 2024–2033. Regjeringen, 2024
6. <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/antibiotika-i-primaerhelsetjenesten/tannhelse>

english.ids-cologne.de

IDS[®] 2025

COLOGNE
25. – 29.03.2025
41st International Dental Show

inclusive **IDSc**connect

**LEADING DENTAL
BUSINESS SUMMIT**



**BUY
TICKETS!**



Koelnmesse GmbH
Messeplatz 1 · 50679 Cologne · Germany
Telefon +49 1806 773577* · ids@visitor.koelnmesse.de